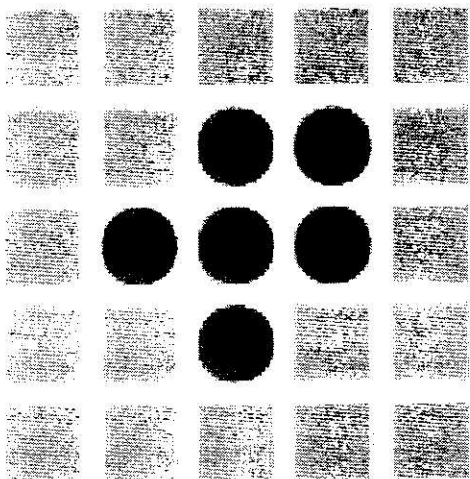

СПОДЕЛЕНА ВИЗИЯ

Стратегия за развитие на свободната творческа сцена в София
2018-2025

Фокус:

ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА, ЛИТЕРАТУРА, МУЗИКА, ТАНЦ И ТЕАТЪР

София, 2018

СЪДЪРЖАНИЕ:

1. Въведение	3-7 стр.
2. Контекст, рамка и характерни особености на сцената и средата.	7-12стр.
3. Анализ на свободната творческа сцена	13-20стр
4. Цели	20-21стр.
5. Стратегически приоритети	21-22стр.
6. Инструменти за постигане на стратегическите приоритети	22-29стр.
7. Мониторинг	29-30стр.

1. ВЪВЕДЕНИЕ

„Споделена визия“ е стратегия¹ за подпомагане развитието на *свободната творческа сцена*. Стратегията е споделена между представители на *свободната творческа сцена* и Столична община. Тя отразява стремежа на двете страни за устойчиво развитие на независимата, неинституционална съвременна културна сцена като формулира цели и предлага конкретни мерки в областта на ВИЗУАЛНИТЕ ИЗКУСТВА, ЛИТЕРАТУРАТА, МУЗИКАТА, ТАНЦА и ТЕАТЪРА.

Стратегията се основава на дефиницията за *свободната творческа сцена* и на визия, споделена от голям брой участници в независимата съвременна столична културна сцена. Мотивацията зад

Стратегията предлага стратегически и оперативни цели, финансови инструменти, механизъм за мониторинг и оценка, очертава конкретни задачи и дейности, които чрез съвместни действия, да доведат до непосредствени и дългосрочни стратегически цели в седемгодишен период (2018 - 2025).

Ключови думи за Стратегията са: *свободна, сцена, съвременни изкуства, творческа икономика, творческо предприемачество, културен капитал, индустрии, основани на знание, пазар на изкуства, културна дипломация, конкурентоспособност на градовете, талант, технология, споделяне.*

1.1. Дефиниция на „свободна сцена“ в контекста на град София:

¹ Неотменна част от настоящия стратегически документ са Приложение 1 с раздели 1-5 , които представят качествен анализ на състоянието, потенциала и мерки за развитие на свободната творческа сцена във фокусните сфери визуални изкуства, литература, музика, танц и театър, както и Приложение 6: План за действие за 2018 г. Всички работни документи по настоящата стратегия са достъпни на <https://www.sofia.bg/SVOBODNA-SCENA-S>.

Свободната сцена включва организации, формални и неформални творчески сдружения и колективи, както и свободно практикуващи професията си творци. Дейностите ѝ се финансират по проекти, с публични и частни средства, чрез други субсидии, включително нефинансова подкрепа.

Свободната сцена в София обединява независими² творци и организации, водени от целта съвременните художествени практики и многообразието на артистични езици да получат адекватни условия за своето развитие. Дейностите на свободната сцена развиват съвременни методи и модели на работа, сътрудничества и взаимодействия като създава среда за експериментални творчески процеси и оригинални творби на високо професионално ниво. Свободната сцена е двигател в развитието на изкуствата и е катализатор на демократизацията на социалните процеси в обществото. Работата ѝ обичайно е свързана със създаване, продуциране, популяризиране и разпространение на рискови артистични продукти.³

Свободната сцена като фактор за развитието на съвременната култура, търси нови изразни средства, теми и полета за интелектуален дебат, провокира, мобилизира и структурира социо-културни процеси характерни за развитите общества. Чрез своето присъствие тази сцена допълва и актуализира дейностите и ролята на академичните и традиционните институти за културна продукция, като същевременно компенсира някои наследени или възникнали техни функционални или структурни дефицити.

² Необвързани с институции

³ Рискови продукти са всички продукти на изкуствата, които срещат своите публики, читатели и аудитории за първи път. Произведенията на свободната творчески сцена често са продукт на експериментални процеси на работа, развиват нови форми на художествения език или внасят нови елементи от други изкуства и сфери на знание и технологии. Поради това някои от тези дейности са непредвидими като инвестиция на ресурс и като ниво на привличане на интерес. Нерядко те са горещо приемани или отричани, но именно творби, които постигат нови нива на изразяване или на свързване с публиките, променят изкуствата и обществото.

1.2.Цел на стратегията „Споделена визия“

Стратегията „Споделена визия“ цели постигането на измерима положителна промяна чрез създаването на възможности да се съхрани и развие творческият потенциал в столицата; да се стабилизира работната среда, схващана като методи, практики и процес на създаване и разпространение на съвременни изкуства; да се споделят културни блага чрез развиване на (достъпа до) пазара и нови публики. Тя се основава на реална и постижима визия за разгръщане на свободната творческа сцена, съобразена с приети и действащи стратегии на общинско и национално ниво и е в синхрон със Заключенията на Съвета на Европейския съюз в Плана за култура за периода 2015 - 2018 г. (2014), където водещ приоритет са „сектори на културата и творчеството: икономика на творчеството и иновациите“.

Предложеният стратегически документ подкрепя устойчивото развитие на свободната сцена за изкуства и цели:

- Да разгръща потенциала на творческите ресурси в съвременните изкуства и на всички участници от свободната сцена, за да ангажира креативния и иновативен капитал в тази стратегическа за развитието на града сфера.
- Да изгражда устойчиви партньорства между заинтересованите страни и да стимулира развитието на петте изкуства и на творческото предприемачество в полза на града, неговите външни и собствени публики;
- Да извежда свободното творческо изразяване като приоритет в местната културна политика и да го постави в центъра на процеси, развиващи София като творческа столица;
- Да способства за създаването на условия за свързване на местната с международната сцена в посоки като технологично развитие, разширяване на достъпа до публики и пазар за изкуства и утвърждаване на стабилна конкурентна среда за свободната сцена за изкуства в София;
- Да насърчава образованието и обучението на професионалисти и аудитории като инвестиция в творчески потенциал;
- Да изведе София на предна позиция в югоизточна Европа и на водещо място на Балканите като обнови идентичността и работи за преоткриване на столицата като регионален инкубатор за съвременна култура и изкуства

- Да се създаде функционална система, която се споделя от широкия кръг участващи в независимата сцена, и служи за основа на стратегия за развитие под формата на съвместни усилия, с водещата роля на СО, за постигане на описаните горе цели.

1.3.Визия за развитие 2025

В средносрочния хоризонт от 7 години:

Свободната творческа сцена в София е видима и се развива устойчиво, успехите ѝ получават достатъчна гласност, информацията за нейните дейности достига до широката общественост;

Нарастват възможностите за израстване на творците и организациите, за планиране на дългосрочна дейност и формиране на устойчиви екипи за разгръщане на капацитета в свободната сцена. В творческата индустрия намират професионална и лична реализация не само автори и изпълнители, но и хора от рискови групи, в неравностойно положение, трайно безработни, което дава усещането за алтернатива и формира общите ни усилия като социален фактор;

Градът, със своята инфраструктура, мерки и политики поддържа целевото развитие на талант, знания, умения, с което подкрепя творческата икономика;

Свободната творческа сцена стои зад знакови събития и културни продуциращи центрове в столицата с подходящи възможности и условия за експеримент и споделяне. Тя се разпознава като двигател на процесите в областта на съвременните изкуства и творческите иновации и води интереса към тях;

Свободната творческа сцена на София е конкурентна и видима на фона на други творчески сцени в региона и Европа. Инициативите насочени към професионално развитие на културните мениджъри и културно предприемачество гарантират нейното развитие и разрастване. Потенциалът на сцената за международно сътрудничество, присъствие и обмен се разгръща в регионален и международен план. София е свързала свободната сцена с глобалния културен обмен и пазар на изкуства;

През 2025 г. творците и организациите от свободната сцена ефективно партнират на града, развиват неформални форми на образование и подпомагат интеграционни процеси със средствата на изкуствата. Образователни програми въвеждат съвременните изкуства в общинските училища и формират нови публики и нагласи сред подрастващите и младежите. Съвместни инициативи въвеждат методи на съвременните изкуства в работа с общности, групи в риск и др.;

До 2025 г. приложеният в София интегриран подход за развитие на свободната творческа сцена е довел до положителен ефект за града, творците и аудиториите. Въведените нови модели на сътрудничество посрещат нуждите и мотивират ангажимента на всички участници в тази динамична и чувствителна сфера;

Различни по подход, ниво и вид изследователи работят по анализи на полето и практиките, като идентифицират приноса на дейностите на свободната сцена за града и очертават перспективи на нейното продължаващо развитие.

2. КОНТЕКСТ

2.1. Значение и обхват на Стратегия „Споделена визия“

„Споделена визия“ е стратегия за развитие, основана на анализ на свободната творческа сцена в София. Тя е резултат от проучване на основните характеристики и предизвикателства пред сцената, нейния контекст и перспективи на развитие с фокус 2014–2017. Представената визия за развитието на свободната сцена насочва изкуствата към активно и динамично взаимодействие от една страна и стратегическо подпомагане в специфичните им потребности. За първи път представители на различните изкуства и експерти от свободната сцена създават заедно анализ и предложения за дейности за постигане на конкретни цели за развитие. Самият процес на равноправно и съвместно вземане на решения по отношение на градските културни политики е пример за активно гражданско участие.

Стратегиите за развитие, които са обвързани пряко със свободната сцена за изкуства в София, са: „Стратегия за развитие на културата в София 2013 – 2023 г. София – творческа столица“ (2012), „Стратегия за столичното образование 2016 – 2023 г.“ (2016) и „Стратегия

за интелигентна специализация на София 2016 – 2025 г.“ (2016). Трите стратегии обосновават своите цели с предпоставките на София да бъде творчески град с динамичен съвременен културен живот и конкурентна творческа икономика; с потенциала на София да е привлекателна за живот и работа - за гражданите и за бизнеса. Последното изследване „София – град на творческата икономика“ (2016) посочва нарастване и положителна динамика за периода 2008 – 2013 г. по основните показатели за изкуствата, културните и творческите индустрии, културното наследство и културния туризъм относно икономическата им значимост – добавена стойност, брой заети, брой организации, оборот и преки чуждестранни инвестиции.

Налице е икономически растеж в София, обвързан с ръст на индустриите, основаващи се върху знание. Сред тях са изкуствата, музеите, галериите, както и софтуерната индустрия, издателската и киноиндустриите и др. *(Според категории на Евростат)*. Квалификация и знания на ниво висше образование са сред основните дадености, които се използват пряко в професионалният ресурс на свободната творческа сцена. Тези индустрии се вдъхновяват от развитието на съвременните художествени практики. Анализите в Стратегията „Споделена визия“, дават достоверна информация за качествата на творческия ресурс в София и дават представа за обема и резултатите постигнати на сцената. За първи път бяха проучени дейностите на творците и организациите от свободната сцена на София успоредно в пет сфери на изкуствата. Очертан беше прекият принос на споделените ползи, които творци, критици, продуценти и разпространители на изкуствата имат върху качеството на културния капитал в града. Същевременно, това предложение поставя на фокус въздействието им върху пряко свързаните с изкуствата индустрии (културни и творчески), както и взаимодействието на свободната сцена за изкуства с качеството на услугите в други сектори като образованието и културния туризъм.

София е една от столиците в Европейския съюз, която е геостратегически разположена спрямо страните в Югоизточния регион, предимство е близостта до Западните Балкани, Черноморския регион, а и глобални културни центрове като Атина и Истанбул. Софийската свободна сцена за изкуства има своите успешни примери, които я свързват с европейските процеси на развитие. Според ЮНЕСКО и „Цялостната карта на културата по света“ (2015) в Европа 32 процента от приходите са от секторите на изкуствата, а 25 на сто от

професионалния ресурс са заети в културния сектор. София има потенциала да заеме важно място в европейските коридори към източния пазар на съвременни изкуства.

Представен е и анализ на градове, които поставят изкуствата в центъра на своята творческа икономика. Европейският икономически и социален комитет (ЕИСК) препоръчва сътрудничеството между институциите и гражданското общество да бъде основа за управление на културния сектор и при вземането на решения за неговото развитие. (Изследване „Култура, Градове и Идентичност“, 2016). „Споделена визия“ дава основа за усъвършенстване на културните политики в София, които да отговарят на нуждите на свободната творческа сцена и да подкрепят интегрирания подход за развитие на изкуствата, културните и творчески индустрии, образованието и иновациите.

2.2. Принципи на работа и процес на изготвяне на Стратегията

Стратегията е изготвена въз основа на проучване на основните характеристики на свободната творческа сцена в София, което засяга нейния хоризонт на развитие с детайлен фокус върху периода 2014 – 2016. Ангажирани с проучването и разработването на предложението бяха 752 участници: 377 анкетирани; 93 привлечени в работата на фокус групи; 282 професионалисти и експерти, участвали в общо 7 обществени обсъждания. През 2017 г. се проучиха по-подробно перспективите за разработване и прилагане на част от предложените в Стратегията мерки и инструменти.

Настоящата стратегия се основава върху предпоставките за краткосрочно и средносрочно развитие съответно в годините 2018–2020 и 2020–2025.

При разработването на Стратегията са спазени следните принципи:

- **ГРАЖДАНСКО УЧАСТИЕ** – широк консултативен процес, всички заинтересовани страни имат възможност за участие в консултациите;
- **РАВНОПОСТАВЕНОСТ И БАЛАНС НА ИНТЕРЕСИ** – всяка позиция е важна и има значение колкото всички останали;

- ПРОЗРАЧНОСТ – становищата, изразени от участниците в консултациите, са публично достъпни, документирани и архивирани;
- ЕКСПЕРТНОСТ – проучвания и анализ на софийския контекст и световния опит.

В процеса на изготвяне на Стратегията за развитие на свободната творческа сцена са приложени следните инструменти:

2.2.1. Фокус групи

Бяха сформирани групи, които изследват визуални изкуства, литература, музика, танц и театър. Цел на всяка група бе да формира обща визия относно три свързани теми на проявление на сцената: *Талант; Технология и Споделяне*. Техните анализи представляват първото по рода си комплексно проучване на съответните сфери от свободната сцена за изкуства и послужиха за основа на изготвяне на Стратегията.

2.2.2. Консултации, обществени обсъждания, междусекторни работни срещи

Първото обществено представяне на проекта за Стратегия и неговите цели се състоя на 14 юли 2016 г. в Център за култура и дебат „Червената къща“ и събра над 80 участници в сцената и свързани с бъдещето ѝ лица. Във всяка от адресираните видове изкуства в периода 20 юли – 20 септември бяха проведени публични обсъждания с независими творци и експерти. Те събраха общо 120 участници. Общественото представяне на финалните резултати на проучването се проведе на 4 октомври 2016 г. в Център за култура и дебат „Червената къща“ и то привлече 60 участници, активни в диалога относно предложената визия и приоритети.

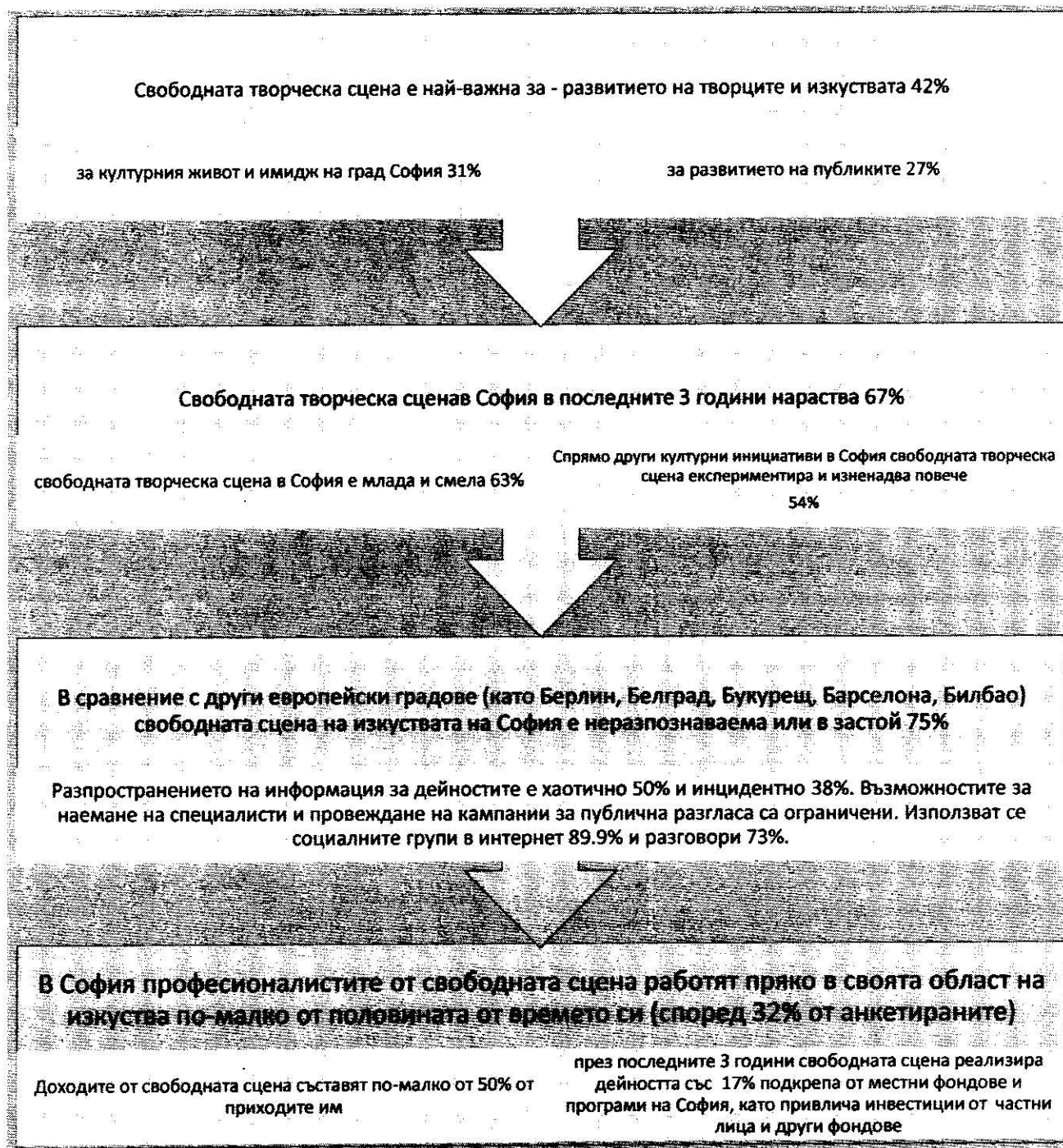
На 27 януари 2017 г. в Гьоте-институт България се проведе публична работна среща „Точки на споделяне“. На нея представители на администрацията, медиите и бизнеса изразиха

своето становище относно предложени в Стратегията мерки и възможностите за бъдещи съвместни действия за тяхното реализиране.

Проектът „Партньорства за творческа София“ (май-юли 2017) разработи част от предложените в Стратегията мерки за стимулиране развитието на свободната творческа сцена в София съвместно с бизнеса и Столична община. В работните срещи се включиха 24 представители на бизнеса, творческата сцена, Столична община и СОС.

2.2.3. Анкетно проучване в интернет

Интернет анкетата бе изготвена от екипа на Стратегията в консултации с представители на свободната творческа сцена. Тя бе публикувана през профила на Асоциация за свободен театър (АСТ) и проведена в интернет. 377-те участници в анкетата споделиха своето мнение за свободната творческа сцена (средно 80 за всяко изкуство).

3. АНАЛИЗ НА СВОБОДНАТА ТВОРЧЕСКА СЦЕНА

3.1. Свободната творческа сцена в София – общи характеристики

Оформянето на свободната сцена за изкуства в София във вида, в който тя е представена днес започва от 90-те години на 20. век и оформя своята идентичност в града основно през първото десетилетие на 21 век. За това много спомага СО чрез своята Столична програма „Култура“, която през 2008 г.⁴ придоби по-достъпен конкурсен характер и постоянно подобрява условията и нивото си. Приемането на Стратегията за развитие на културата в София (2012) също е важна предпоставка за развитието на независимата сцена. Не на последно място трябва да се отбележи и промяната на функциониране на общински и държавни културни институти, които постепенно отвориха вратите си за партньорства и сътрудничества с активните независими участници, обединени в „Споделена визия“.

Свободната инициатива е друг важен фактор за изявата на много организации: сдружения с нестопанска цел, търговски дружества, донори и др. формални и неформални инициативи, свързани с мисията София да има своя отпечатък в съвременността. Те активно променят процеса на създаване в изкуствата и обновяват отношенията творец – публика. За съвременната свободна сцена на София е характерно присъствие на сдружения с нестопанска цел (ЮЛНЦ), но също и допълване и свързване на различни видове инициативи.

Фактори, които възпрепятстват развитието на сцената са недостига на подходящи пространства и липсата на по-ефикасни модели на сътрудничество и подкрепа. Освен СПК, сцената разчита само на НФК и няколко основни секторни донора за финансирането си. Партньорствата с други сектори като бизнеса и образованието не са достатъчно добре развити и поощрявани. Районите на града не развиват самостоятелни културни програми, а

⁴ Виж https://kultura.sofia.bg/assets/storage/Culture2016/Sydyrjatelen_obhvat_SPK_2016.pdf

спорадични инициативи. Общинските културни институти и друга потенциална инфраструктура не се използват максимално в полза на гражданите и гостите на София.

Предвид установеното състояние, предлагаме трите структуриращи теми на документа да са: „талант“, „технология“ и „споделяне“. В Приложение 1 те са анализирани обстойно за всяко от петте форми. Тъй като те дават представа за степента на развитие на София като творчески град предлагаме следното обобщение в скала със символ „*“ в градация от 1 до 6:

Талант*****

Творци и специалисти работят и се установяват в София. Нарастват участниците в свободната творческа сцена, но рискът от миграция или „излизане“ от сцената за изкуства е висок за всички, които са достигнали определен етап на професионално развитие. В София има присъствие и на българи и чужденци, които се занимават с експорт на талант, но засега връзката на сцената с други пазари е силно рискова.

Технология***

Свободната сцена се развива, тя изненадва и експериментира, иновативна е по дефиниция. Нуждае се обаче от хоризонт на дългосрочно развитие, позволяващ на организациите да планират своята дейност извън рамките на календарната година, с визия и стратегия. Дейностите на организации и инициативи са подкрепяни от международни и национални донори и с частни инвестиции от лица и организации. Общо тези източници надвишават приноса от страна на общината, но не могат да заместят нуждата от комплексна стратегия за развитие, провеждана от София заедно с участниците в сцената.

Споделяне*

Успехите на свободната творческа сцена са познати в града и в международен план, но това не е организирана форма на споделяне. Организациите рядко имат ресурс и възможност да формират трайно творчески екипи и да привличат специалисти, които прилагат съвременни методи за видимост, маркетинг и общуване с целеви публики. Архиви, свързани с тази

сцена, данни за развитието ѝ, както и връзка с изследователска дейност не съществуват в организиран вид. Въпреки това сцената на София създава свое име сред форуми от национален мащаб, в Европа и по света. Подкрепата за целеви достъп до публики и до пазари на съвременни изкуства има важно значение за културния облик и международния престиж на града

3.2. Изкуствата и свободната сцена в София – специфични характеристики

3.2.1. Визуални изкуства

Свободната сцена за визуални изкуства включва творци и творчески групи, куратори, критици, галеристи, културни мениджъри, меценати и колекционери, но и много на брой любители на изкуство. Сцената е свързана предимно със съвременното изкуство, което се явява актуален инструмент за изграждането на съвременна градска културна идентичност. Тя включва работа с медии като видео, фотография, съвременни технологии, изкуство в публично пространство, инсталации, и др. форми, които го извеждат в по-широко поле на визуална култура. Тук принадлежат също организации и независими пространства за изкуство, които са създадени на принципа на самоинициативата, развиват художествена, продуцентска и образователна дейност, представят творци, възпитават публики, задават дискурса на съвременната сцена по отношение на визуалните изкуства.

Позитивни фактори в последните пет години са увеличаване на броя на наградите за млади автори, появата на повече и разнообразни фестивали за изкуство, разширяването на сферата в посоката на интердисциплинарни проекти, свързани с различни градски инициативи, както и със съвременната архитектура и дизайн. Всичко това допринася за повишаване на видимостта на тези изкуства, като работи за осмисляне на ролята им в развитието на града. Въпреки тези положителни аспекти на развитие обаче основните проблеми на сцената остават. Участието в съвременността е немислимо извън международните културни процеси и включването в представителни форуми за изкуство, както и извън интереса на глобалната общност от куратори, критици, издания и институции. Без възможности за последователно кариерно развитие много млади художници след първите си изяви заминават, за да се развиват в други градове.

Средният живот на независимите пространства за изкуство и на организациите е между 3 и 5 години. Местата за специализирана критика намаляват, а дейността на кураторите и на културните мениджъри не се поощрява. Колекционерите и меценатите на съвременно изкуство не намират стимул за дълготраен интерес към софийската сцена. Не на последно място, всичко това ограничава публиките и отслабва социалната и демократичната роля на съвременното изкуство в обществото.

3.2.2. Литература

Свободната литературна сцена в София се състои от творци, издателства и периодични литературни издания, формални и неформални организации и творчески сдружения. Тя е свързана със създаването, издаването и разпространението на литературни произведения с високо художествено качество, както и с развиването на нови, нетрадиционни форми на създаване и представяне на литературата.

Потенциалът на свободната сцена е свързан не само със собственото ѝ развитие, но и с възможностите ѝ за въздействие върху цялостната съвременна културна среда. Заради новаторския характер на създавания от нея художествен продукт тя опазва и активизира многообразието на художествените езици в съвременната литература и противостои на конюктурата на книжния пазар. Тя организира образователни инициативи, както и такива, свързани с разширяването на публиките и с разпространението на културата на четенето, като така култивира обществено значими ценности с дългосрочен ефект.

В последните години свободната сцена за литература се разраства. Независимите издателства развиват активна дейност, която се явява съществен фактор за достъпа на публиката до качествена съвременна българска и преводна литература. Умножават се литературните събития и инициативи с разнороден профил. Същевременно дейността ѝ остава недостатъчно видима и разпознаваема и получава слаба публичност, което възпрепятства достъпа на публиката до нея. Заради хетерогенния характер на принадлежащите към независимата сцена явления част от тях (особено тези с интердисциплинарен профил) не са адекватно идентифицирани от програмите, подпомагащи проекти в областта на литературата, и не получават пълноценна подкрепа. Основен проблем

за развитието на независимата литературна сцена е липсата на условия за дългосрочно планиране на дейността.

Представителите на независимата сцена участват активно в международните литературни процеси. Същевременно липсата на целенасочена подкрепа и политика в тази област често ги поставя по-скоро в позицията на реципиент в рамките на чуждестранни инициативи и финансиране, отколкото на равностоен субект в международната литературна комуникация.

3.2.3 Музика

В последните години броят на участниците в свободната сцена нараства значително. На пръв поглед динамиката е положителна, но реалността, в която организациите работят и срещат своите публики на живо и през пазарни посредници в София е по-трудна в сравнение с други градове в Европа. Непрестанно и видимо от сцената изтича талант. Свободната музикална сцена в София е все още във фазата на формиране на по-широки аудитории за новите форми, изразни средства, съвременни музикални продукти и процеси, които представя. Тя се проявява в най-чистия си вид в своя контакт с „жива“ публика и изпълненията на фестивални сцени, в организирани периодични и инцидентни събития, в издаване на продукция на твърд носител, в интернет и във връзка с други изкуства като кино, театър и танц. В организирането на срещи с публиката творците често партнират с публичния и частния сектор, които все още трудно разпознават добавената културна стойност и икономическия потенциал на свободната сцена. Споделянето с публики на некомерсиалните музикални проекти е под постоянен натиск културната активност да се „превърне“ в икономическа стойност. Това, което я различава, е експерименталността и новаторството.

Международното признание доказва, че при подходяща среда за развитие и подкрепа за разпространение свободната сцена за музика в София би била съизмерима с тази в други европейски градове. В момента съществува криза на представителност, когато трябва да се дефинират културни политики, да се договорят отношенията с клубове и фестивали и с организациите, защитаващи авторските права. Липсата на мрежи, оскъдните междинни звена, свързващи я с пазара на изкуства и за връзка с обществеността са предпоставки за

забавено развитие спрямо други европейски градове. Софийската музикална сцена редовно отсъства от международните професионални мрежи и форуми.

През 2016 г. свободните творци и музикалният пазар в Европа си взаимодействат с ярка полза за градовете и изкуствата. В София независимата музика съществува встрани от големите радио и телевизионни медии и създава съдържание, което търси своята публика. Музикантите постоянно развиват уменията си за маркетинг и публичност на глобалния дигитален пазар. В София липсва мащабен и видим фестивал на независимата музикална сцена. Разпространението на информация и обществената подкрепа е важна, защото видимата и ярка свободна сцена за музика води до разрастване на творческите индустрии, на културния туризъм и до създаване на „име“ в международен план.

3.2.4. Танц

Свободната танцова сцена в София развива съвременните форми в танца като изкуство и културна практика. Тя се формира от професионалната дейност на организации, на формални и неформални колективи, както и на свободно практикуващи танцови артисти, творчески мениджъри, критици и др. Определящи за творческия процес в нея са изследователският и експериментален подход, както и взаимодействието между различни изкуства, между практика и теория, между изкуство, наука, нови технологии и обществено-политическа среда. Свободната танцова сцена е активен участник в международни партньорски отношения. Тя има значимо място в развитието на нови тенденции и процеси в балканския регион. Сцената започва да разгръща своя потенциал и в сферата на културно образование чрез средствата на съвременния танц, като подпомага работата с деца и младежи, както и с уязвими групи за успешното им социално приобщаване и участие в съвременната култура и изкуство. Чрез активните си застъпнически дейности свободната танцова сцена има принос за развитието на демократични практики и активното гражданско участие в културно-политически процеси в столицата.

През последните години свободната танцова сцена се утвърждава чрез стабилен брой творчески формации и организации, осъществяващи постоянна и целогодишна разнородна дейност. Предизвикателство пред сцената е, че в културно-политическо отношение съвременният танц остава неразпознат. Липсват отделни финансиращи програми,

предназначени за подкрепа на този вид изкуство. Свободната танцова сцена в София остава невидима поради липсата на механизми за развитие на разпознаваеми сцени и продуциращи пространства за съвременен танц, които да подпомагат и да предлагат постоянен достъп на публиките до нейните дейности и събития. Продукциите на свободната танцова сцена се случват инцидентно и имат кратък живот. Той се поддържа основно от участия във фестивали в страната и по света.

Сцената е застрашена от отлив на таланти поради липсата на привлекателни условия за навлизане и професионално израстване на млади творци в нея. Освен липсата на подходяща за съвременния танц инфраструктура, съществуващата субсидираща система на общинско ниво е с ниски бюджети и слаба възможност за дългосрочно планиране. Ограничени са кариерното развитие на утвърдени танцови артисти и специалисти и възможностите за повишаване на организационния капацитет на сцената и активизирането на международната ѝ дейност. Това възпрепятства разгръщането на нейния потенциал и на обхвата от възможните резултати и ефекти за културния живот на града и неговото участие в глобалните процеси.

3.2.5. Театър

Свободната театрална сцена в София е на сравнително напреднал етап на творческо съзряване и самоорганизация. Преобладава участие на сдружения или фондации с нестопанска цел и в по-редки случаи на търговски дружества. Значителен дял от участниците в сцената са на възраст под 30 години, като преобладаващата част от тях работят и извън свободния театър в сходни сфери на дейност. Професионалните постижения на тази предимно експериментална и изследователска сцена са признати от местната и във все по-голяма степен и от международната професионална критика. Голяма част от организациите и професионалистите имат активен международен обмен и дейността им допринася за културната дипломация на града.

Основните фактори, ограничаващи развитието на сцената са фрагментираният работен процес на творци и организации, липсата на условия за дългосрочно планиране, за кариерно развитие на професионалистите, за растеж и развитие на организациите, слабата видимост и разпознаваемост на сцената. Дейностите са под постоянна заплаха от загуба на

професионален имидж и комерсиализация поради „миграция“ на талант и трудности при сформирване на постоянни екипи. Наблюдава се дефицит на заетите с професионален мениджмънт и маркетинг и трудности при реализацията на продукцията на пазара на изпълнителските изкуства.

Идентифицираният ключов проблем е неустойчивост. Това е съвкупност от проблеми, свързани с липсата на условия за устойчиво развитие на средата (на таланта, на процеса, на разпространението и споделянето между творци с публики и с аудитории, както и съизмерване с европейския контекст). Изразява се в слаба творческа екосистема със слаба материална и организационна инфраструктура (пространства, материална база, техника, информационна и рекламна обезпеченост). Неефективното използване на потенциала на свободната театрална сцена ошетява гражданите и столицата в посока международно признание за София като място за творческа изява и иновации в областта на изкуствата и творческите бизнеси. Същевременно то ограничава и многообразието на създаваните в града произведения на изкуството и достъпа до тях.

4. ЦЕЛИ НА „СПОДЕЛЕНА ВИЗИЯ“

Извършеният анализ и проведените дискусии определиха следните стратегически цели за устойчиво развитие в седемгодишен период (2018-2025).

- **Обща стратегическа цел**

Общата цел на Стратегията е постигането на измерима положителна промяна в развитието на София и на нейната свободна творческа сцена. Това създава възможност да се задържи и развие таланта, да се стабилизира творческата среда за създаване и разпространение на съвременни изкуства, да се споделят културни блага чрез развиване на пазара за съвременни изкуства и приобщаване на публики чрез формиране на аудитории и международно участие. По този начин изкуствата разширяват социалните си функции, насърчават толерантността, творческото мислене, инициативата, гражданската активност и демократичните процеси в обществото.

- Специфични цели:

1. Осъзнаване на културната стойност на процесите и продуктите на свободната творческа сцена и важната ѝ роля за развитие на съвременните изкуства и задаване на трайна перспектива за постигане на общополезен ефект чрез развитие на публики, на пазар за съвременни изкуства и натрупване на културен капитал.
2. Подкрепа за развитие на организациите и за професионално израстване на творците. Ограничаване изтичането на талант и превръщане на София в привлекателен за творци и творчески партньорства град. Укрепване и улесняване на връзките по веригата: творец - посредник/разпространител – публика.
3. Разширяване на (достъпа до) публиките и пазарите за съвременни изкуства с помощта на взаимодействащи си община и свободната сцена.
4. Разпознаване от страна на местната власт на ресурса на свободната сцена и изграждане на успешни и устойчиви модели за публично-частни партньорства.
5. Трайно превръщане на София в център за изяви на свободната сцена и алтернативното изкуство на Балканите. Разрастване и повишаване на разпознаваемостта на сцената в регионален и международен мащаб.

5. СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРИОРИТЕТИ

1. Утвърждаване на разбирането за ценностите и благата, които генерира и поддържа културата в съвременните ѝ форми за обществото като цяло, за качеството на живот и облика на град София.
2. Оптимизиране на управлението и ефективно използване на ресурсите на града за стимулиране на творческото предприемачество и разширяването на дейността на организациите в свободната сцена в устойчива среда, която включва и анализа на процесите в сцената и социалното ѝ въздействие.

3. Установяване на партньорство между местната власт и творческата сцена за изграждане на стабилна среда за развитие на съвременните художествени практики и процеси, включително и като фактори за взаимодействие с различни обществени, научни среди, образование, технологии и иновации, предприемачество, социални дейности.
4. Подобряване на културния облик на столичния град и неговия престиж в национален и международен план чрез повишаване нивото на продукция и професионалните качества на ангажираните в организации, работещи в сферата на творческата сцена и разширяване на нейните публики.

6. ИНСТРУМЕНТИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА СТРАТЕГИЧЕСКИТЕ ПРИОРИТЕТИ

6.1 Анализ на свободната сцена и приноса ѝ за развитието на София

А) Определяне на фокус и методика за анализ; подготовка на конкурс за изпълнител на анализа.

Б) Събиране на данни за оценка на резултатите от предприетите мерки върху имиджа на града в национален и международен контекст:

- върху нарастване на творческия капитал на града – публиките за изкуства, пазара за изкуства, културните и творчески индустрии;
- върху ръста в международния обмен на творци и произведения на изкуството;
- анализ на преносими ефекти от приложението на стратегията върху културния туризъм и качеството на живот на гражданите.

Очакван резултат :

- До 2020 г.: Събиране на данни и ежегоден анализ на дейностите на свободната сцена, оценка на резултатите от предприетите от градската управа мерки за подпомагането ѝ;

- До 2025 г.: Достъпен за граждани и организации ежегоден анализ на приноса на свободната творческа сцена към развитието на творческата икономика на града, данни за въздействието ѝ върху други сфери и мотивиране на инвестициите в нея.

6.2. Подкрепа за професионално израстване и стимулиране на творчески дейности

А) Подготовка на финансовите и други (в т.ч. логистика, общинска инфраструктура и т.н.) инструменти на Столична община за подкрепа на творчески организации за следващия програмен период. Оптимизиране на уредбите и ресурсната обезпеченост, обвързана с % от планирания от СО годишен бюджет в консултация с експерти.

- Институционална подкрепа за уредба на дейности като комисиониране (поръчване на произведение) от страна на СО или други потенциално заинтересовани;
- Разграничаване на инструментите за подкрепа и въвеждане на допълнителни програми за подкрепа на дейностите по направления:
 - 1) създаване на артистични продукции и продукти;
 - 2) обучителни и образователни дейности за творци и специалисти;
 - 3) фестивали, форуми, конференции, конкурси и събития;
 - 4) интердисциплинарни проекти;
 - 5) резиденции за творци и професионалисти в съвременната сцена за изкуства;
 - 6) междусекторни инициативи;
 - 7) изследователска работа и критическа дейност;
 - 8) дебюти (с олекотена процедура, с честота на сесиите, достигаща два пъти годишно);
 - 9) малки проекти (с олекотена процедура, с честота на сесиите, достигаща до четири годишно и с достъп на физически лица – творци и специалисти);
 - 10) възстановяване, разпространение и промотиране на художествени продукти и продукции, издаване на каталози и информационни материали;
 - 11) подготвителна фаза за проучване при създаването на артистичен продукт;
 - 12) мобилност (оптимизиране на подкрепата за мобилност на екипи, творци и експерти, така че да покрива пътни, разходи за настаняване и дневни, с честота на сесиите, достигаща до четири годишно и достъп на физически лица – творци и специалисти);

- 13) проекти с образователна насоченост и развиване на аудитории;
- 14) международно партньорство и копродукции.

Б) Стимулиране участието в дейностите на свободната сцена и приобщаване на бизнеса и на творчески предприемачи:

- Приобщаване на бизнеса към дейностите на свободната творческа сцена
- Стимули за поощряване на меценатството в подкрепа на изкуствата и съвременния облик на София;
- Стимулиране на международни творчески копродукции, реализирани на територията на София като възможност за свързване на пазари и за европейско съфинансиране;
- Стимулиране на участието и разширяването на публиките;
- Стимулиране на заетостта и перспективите за професионални развитие в областта на творческата индустрия с цел намаляване на емиграцията и осигуреността на ангажираните в сцената с пакет от мерки пред съответните институции.

Очакван резултат:

- До 2020 г.: Анализ на палитрата от възможни стимули и административни дейности за разработване на общински стимули за участие в дейностите на свободната сцена, насочени и към бизнеса, меценати и европейски пазари и тяхното въвеждане. Оптимизиране на уредбите и ресурсната обезпеченост за свободната творческа сцена. Преструктуриране на съществуващите инструменти за подкрепа (Столична програма „Култура”, Столична програма „Европа” и др., Културен календар, нефинансови стимули).

- До 2025 г.: Привличане на нови творчески предприемачи, разширяване на участието в създаване, споделяне и промоция на свободни творчески продукти и дейности. Повишаване на качеството и разширяване на публиките за съвременни изкуства, насърчаване на иновативните художествени практики. Повишаване на качеството и видимостта на подкрепените от общината проекти. Активизиране на международните творчески и пазарни връзки и повишаване на имиджа на София като град за съвременни изкуства.

6.3 Развитие на творческа среда и публики

А) Разширяване на творческата среда:

- Развитие на продуциращи центрове за съвременни изкуства чрез осъвременяване модела на функциониране на съществуващите общински културни институти.
- Подготовка на нови продуциращи пространства за съвременни изкуства в партньорство със СО .
- Съдействие за създаването на пространства за работа на организации от свободната творческа сцена за административни нужди.
- Съдействие за създаване на пространства за резиденции на български и международни творци и специалисти, които сътрудничат със свободната творческа сцена.
- Разширяване на фестивалната и събитийна инфраструктура (културен календар) на СО със съвременна продукция и международни участия.

Б) Развитие на партньорства за създаване на информационна платформа „Изкуствата и София“

- Интерактивен подход за достъп до информация за предстоящи събития: информация за процеси в развитие, идеи и участници, планирани дати, кампании за даровство, преференциални и промоционални оферти, електронни билети и др.
- Интерактивен обмен на мега данни (big data analytics) относно публики и аудитории и тенденции в потребление и търсене.
- Многостраничен обмен на данни за изследване на развитие и преносими ефекти от сцената.
- Създаване на партньорства за откриване на пунктове, предоставящи актуална информация за културни събития и допълващи услуги в София (културен туризъм, стоки и услуги за свободното време, кампании, обучителни, продуциращи, пазарни инициативи и международни събития).

В) Насърчаване на организации, подпомагащи обмена на творци и художествени продукти

- Засилване на между-институционалния диалог за подпомагане на достъпа на свободната сцена до глобалния пазар на изкуства чрез създаване на координационно звено за международна дейност „Творческа София“
- Стимулирането на участието в международни форуми и професионални мрежи за развитие на творческата сцена.
- Стимулирането на участието в международни фестивални инициативи, свързващи свободната сцена на София с глобалния пазар на съвременни изкуства.

Г) Поощряване на инициативи, свързващи свободната творческа сцена с политиките и стратегиите за развитие на София

- Съвместни образователни инициативи, които въвеждат съвременните изкуства в общинските училища и са насочени към подрастващите и младежите.
- Създаване на съвместни инициативи, свързани с развитието на града и повишаване качеството на живот - творчески квартали, открити сцени и др.
- Създаване на съвместни инициативи, свързани с интелигентен растеж - творчески хъбове, творчески инкубатори и акселератори, „пространства за творчески процеси“, „лаборатории за изкуства и технологии“ и др.
- Създаване на съвместни инициативи, улесняващи достъпа до съвременни изкуства за гражданите във всички общини на София и в подкрепа на децентрализиране на културната политика.
- Съвместни инициативи, които въвеждат методи на съвременните изкуства в работа с общности и групи в риск и др.

Д) Развитие и утвърждаване на образователна програма за културен мениджмънт

- Развиване на инициативата на СО Академия за културен мениджмънт, която да надгражда и обогатява уменията за професионално управление на дейности в сцената за изкуства и да отговаря на потребностите на сектора.

Очакван резултат:

- До 2019 г.: Сближаване на работни групи, които координират взаимодействието между стратегиите за развитие на София, адаптират действащите механизми и облекчават съфинансиране на съвместни дейности.
- До 2020 г.: Повишаване устойчивостта, качеството на работа на свободната творческа сцена, броят на участниците в нея и нейната разпознаваемост в национален и международен контекст посредством откриване на два знакови за столицата продуциращи центъра за съвременно изкуство с присъствие на изпълнителската сцена (в сградата на ОКИ „Средец“ и в сградата на бившата Топлоцентрала на НДК).
- До 2020 г.: Въвеждане на първите иновативни услуги за достъп до информация в информационна платформа „Изкуствата и София“, участие на професионални мрежи, бизнес мрежи и участие на публиките. Използване на богата на метаданни среда за многофункционален достъп и информация, които да служат и за анализ от страна на експерти и екипи; разширяване на ползите с партньорски инициативи съвместно с други градове, разработили свои информационни платформи.
- До 2020 г. Активизиране на участието в глобалния пазар за съвременни изкуства и увеличаване на международните инвестиции. До 2025 г.: Увеличаване на местните и международни публики, ефективно използване на създадените блага и ефекти от творческата икономика на града.
- До 2019 г.: Създаване на план за действие за разработване на механизми за подкрепа и развитие на творчески квартали, хъбове, инкубатори и акселератори, на пространства за творчески процес, административна работа, резиденции и лаборатории за изкуства и технологии. До 2019 г.: Подкрепа на една такава инициатива в София. До 2025 г.: Изявен профил на София като център за сътрудничество с творчески градове от региона на Югоизточна Европа. Прираст на ефекта от растежа на творческата икономика в града, сравним с този в столиците на новите членки на ЕС.

- През 2019 г.: Развитие и установяване на успешни модели на партньорства в сферата на образованието по изкуства, културното образование и работа със социални групи в риск със средствата на съвременните изкуства. Установяване на успешни модели на партньорства между районните общини, общинските културни институти, организации на свободната сцена и др. Трайно подобряване на културния достъп в периферните квартали на града и особено за подрастващите. Подобряване на качеството на живот и социалната интеграция на социални групи в риск и на групи без достъп до културни продукти.

- През 2019 г.: Активизиране на международните контакти и инициативи, повишаване на капацитета на организациите в свободната творческа сцена посредством развитие на дейността на Академия за културни мениджъри.

6.4. Утвърждаване на организации, работещи в сферата на свободната сцена

А) Подготовка и изработване на механизъм за допълващо финансиране на мащабни проекти в изкуствата

- за допълващо финансиране до 50% на проекти, одобрени по европейски и други международни програми;
- за мащабни културни проекти, със стратегическо значение за СО, обществен принос и престиж.

Очакван резултат :

- До 2025 г.: Постъпателно увеличаване на броя организации с целогодишна активност и увеличаване на броя независими организации в сферата, които поддържат постоянен персонал. До 2021 г.: Увеличение на размера на допълнително привлечени за дейност средства – като принос от страна на организациите бенефициенти, и покачване на дяла на участие на свободната творческа сцена в творческата икономика на града.
- До 2025 г.: Установяване на трайно участие и сътрудничество на творческата сцена с научни проекти, при разработване на нови технологии, подобряващи развитието на изкуствата, работата с цифрови аудитории, успешното управление на изкуствата в

цифрова среда, при разработка на приложения, подобряващи качеството на живот. Успешни разработки с българско участие, създаване на брендиращи и лицензиращи творчески процеси, повишен интерес на виртуалните аудитории и увеличено съотношение на пряко участие в потреблението на творчески продукти и услуги.

- До 2025: Реализация на нови видими инициативи в областта на съвременните изкуства с международен отзвук. Повишаване на броя на международните инициативи и сътрудничества, участията в международни мрежи, инициране и участие на международни форуми. Подобряване на управлението на организациите и развитие на техните местни и международни аудитории. София се утвърждава като интелигентен и творчески град с водещи позиции в Югоизточна Европа и е равноправен участник в глобалните културни процеси.

7. СИСТЕМА ЗА МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА

Ежегоден мониторинг, който включва:

- Разработване на индикатори за развитие на творческата сцена;
- Отчитане на напредъка в приоритетните области;
- Оценка на ефекта и въздействието от прилагането на политиките за развитието на творческата сцена;
- Адаптиране на прилаганите инструменти спрямо оценка на резултатите от извършените дейности.

Стратегията предвижда изготвянето на годишен План за действие, който се приема с решение на СОС.

Работният документ на стратегията за развитие на свободната творческа сцена „Споделена визия“ и анализите на отделните изкуства е изготвен от екип в състав: д-р Ани Бурова, преподавател в СУ „Св. Климент Охридски“, Факултет „Славянски филологии“, редактор в „Литературен вестник“; Александър Евтимов, основател на лейбъл „Big Banda“, фронтмен на група „Попара“; д-р Ангелина Георгиева, Платформа „Нови драматургии“, преподавател в

НАТФИЗ; Владия Михайлова, културолог и куратор в галерия „Васка Емануилова“, филиал на Софийска градска художествена галерия; Гертана Димитрова, Асоциация за свободен театър, Организация „36 маймуни“; Катрин Хрусанова, председател на Асоциация за свободен театър АСТ; д-р Петя Колева, ръководител на процес в „Споделена визия“, Интеркултура Консулт®; Християн Йовчев, координатор на „Споделена визия“. Експерт по европейски културни политики и практики: д-р Цвета Андреева, „Европейска културна фондация“ – Амстердам.

В изготвянето на финалния вариант на настоящия проект за стратегия участваха Малина Едрева, Биляна Генова, Светлана Ломева, Михаела Иванова, Ирина Дакова, Йово Панчев.